

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

---

2. köide

Tallinnas, 3. märtsil, 1923

Nr. 2

S i s u:

Toimetuse kommentaar

J. Mölder: Segaseltsid Venemaal

**N. Köstner: Võitlus Ameerika sõjavõlgade
ümber**

R. Esberg: Kaubanduslistest oskussõnadest

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Wäljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

HARJU PANK A-S.

Tallinnas, Harju tän. 33   Telegr. aadr.: „Harjupank, Tallinn“

Jaoskonnad: Tartus, Narvas, Pärnus ja Rakveres

Aksia- ja tagavarakapitaal üle Emk. 65.000.000

Kõik pangaoperatsioonid sise- ja väljamaal
:: Oma speditiooni-osakond Tallinnas ::

Tollitalitus, speditioon, laevaklaarimine, prahtimine, inkasso

Omad aidad raudteeühendusega

Kõnetraadid: Kontor - 19-94, tollimaja - 22-39, ladud - 25-45

Telegr. aadr.: „HARJUSPED, TALLINN“

Oma kinnitusosakond

Tule-, veo- ja elukinnitus

Kinnitusaktsiaseltsi „EESTI LLOYD“, Tallinnas, peaagentuur

Põllumajandusline Keskühisus

„ESTONIA“

Tallinn, Jaani tän. 6   Kõnetr. 8-55, 18-91, 20-90, 20-94

Telegrammi aadress: „Zentrestonia“

Kõige suurem põllu-, karja- ja linnukasvatuse
saaduste eksportäri Eestis

Oma piimaäri, vorstivabrik, lihasuitsetamise
tehas ja külmetusmajad
Esitused üle maa

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juulini " 380.- " " " 760.-

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“ Telef. 18-66

2. köide.

Tallinnas, 3. märtsil 1923.

Nr. 2.

Sisu: Toimetuse kommentaar. J. Mölder: Segaseltsid Venemaal. N. Kõstner: Võitlus Ameerika sõjavõlgade ümber. R. Esberg: Kaubanduslistest oskussõnadest. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 2. märtsil 1923.

Rahvalugemise eelkõkkuvõtted.

Esimese Eesti üldrahvalugemise eelkõkkuvõtted on Riigi Statistika Keskbüroo poolt trükitud avaldatud. Rahvalugemine organiseeriti meil üllatava kiirusega – kuue kuu jooksul pärast Riigikogu sellekohast otsust. See on seda tähelepanekuväärilisem, et selsamal ajal ka meie statistika keskaparaat alles loomisel oli. Rõõmustaval viisil teatab sellegi peale vaatamata Statistika Keskbüroo juhataja omas eessõnas „Eelkõkkuvõtetele“, et materjal parem olla saanud, kui oodata võidi. Kõrvalseisjale on muidugi varane selle üle otsustada.

Eelkõkkuvõtte järele oli Eestis elanikke 28. det. 1.110.538, neist 523.981 meest ja 586.557 naist. Linnades ja alevites elas kogu rahva arvust 300.932 ehk 27,6%, linnades üle 10.000 elanikuga – 229.985 ehk 20,6%.

Kuna rahva üldarv ootamata väike on – kõige madalam hindamine oli seni 1.200.000 – 1.250.000 – siis tekkib loomulikult küsimus, kas siin ei ole mitte tegemist statistilise eksitusega. Seni võivad kontrollina kõne alla tulla ainult linnade adresslaudade teated. Adresslaudade andmed lähevad rahvalugemise andmetest tõesti suurelt lahku. Nii loeti, näit., Tartus 4727, Pärnus 1686, Viljandis 5571, Valgas 4823 inimest vähem, kui adresslaudade teated näitavad. Vahe ulatab kuni 60% loetud rahvaarvust (Viljandi), on üle 44% Valgas ja üle 9% Tartus. Kogu riigis on linnades inimesi vähem loetud, kui adresslaua andmed näitavad, 25.130 ehk üle 9% üldarvust. Statistika Keskbüroo kirjutab sel puhul: „Olgugi, et mõne adresslaua

õigluse kohta ennemgi kahtlused kerkinud olid, ei olnud võimalik seda kindlasti ära näidata. Rahvalugemisel tulid need puudused ilmsiks. . . Adresslaua andmetest suurem rahvaarv on registreeritud ainult Narvas, kus see kohaliste oludega (piiriäärsus jne.) seletatav (? toimetus) on. Kõigis muudes linnades on saadud arv vähem. See nähtus on kergesti seletatav, kui meeletada, et linnaelanikkudest paljud, iseäranis kooliõpilased, sel ajal maal viibisid ja osa elanikke eriti arvestati. Harilikka linnade elanikkude arvusid tuleb sellepärast suuremaks arvata (Büroo harvendus, toim.), ja nad võivad adresslaudade andmete ligidased olla.“ Nii siis – rahvalugemine on näidanud, et adresslaudade andmed õiged ei ole, kuid adresslaudade andmed seisavad tõelisele rahvaarvule ligidamal, kui rahvalugemise omad!! Selles asjas tuleb Keskbüroolt küll veel tõsiselt selgemat seletust oodata, sest arusaadav on, et kui linnades vigu võis ette tulla, mis keskmiselt 10% ulatavad, siis vead maal, kus lugemise organisatsioon loomulikult nõrgem pidi olema, nad vaevalt väiksemad olid. Peaks see aga nii olema, siis kaotaks materjalide edaspidine ümbertöötamine oma mõtte ja tuleks parem jõud uue lugemise ettevalmistuseks rakkesse panna. Kahtluste kõrvaldamiseks peaks Keskbüroo tõesti detaalsete seletustega esinema ja mitte leppima tumeda märkusega, et järelkontrollil selgunud, Viljandis ja Valgas ei vasta adresslaudade andmed tõelikele olukorrale.

Kõige huvitavam küsimus, mille kohta „Eelkõkkuvõtetest“ vastuse võime saada, on meie rahvaarvu kasvamine. Autor on selles mõttes ka tänuväärne töö ära teinud, et ta kõigi Eesti territooriumisse puutuva üldrahvalugemiste (1881, 1897 ja 1922)

andmed võrreldavaks on teinud, neid vastava territooriumi peale ümber arvates.

Nii oli võrreldava territooriumi piirides elanikka :

			Võrdarvud.	
29. dets. 1881	903.753	100,0	—	
28. jaan. 1897	985.872	109,1	100,0	
28. dets. 1922	1.041.665	115,3	105,7	

Nagu sellest näha, on rahvaarv Eestis kasvanud esimese 15 aasta ja 1 kuu jooksul 9,1% ehk 0,58% keskmiselt aastas, järgmise 25 aasta ja 11 kuu jooksul ainult 5,7% ehk keskmiselt 0,21% aastas. Kui võtta absoluut-arvud, siis saame juurdekasvuks esimesel perioodil keskmiselt 5438 inimest aastas ja teisel — 2150 inimest! 1881. aasta arvudega võrreldes on rahvaarv k a h a n e n u d kolmes maakonnas: Lääne-, Viljandi- ja Võrumaal. Siia juurde seltsivad veel kahanemised, alates 1897 aastast, Saaremaal, Pärnumaal, Tartumaal ja Valga linnas, nii et 9 vanast maakonnast praegu v i i e s absoluutselt rahvaarvu kahanemist võib konstateerida. Rahvaarv lausalt maal (ilma linnadeta) on kogu aja kahanenud ja on praegu ligi 100.000 vähem, kui aastal 1881. Selle vastu on linnade rahvaarv kahevõrdseks kasvanud — 128.625 pealt a. 1881 264.446 peale a. 1922.

Sündimise ja suremise katkendiliste andmete põhjal otsustades, oleme meie viimase aastakümne jooksul täieliku väljasuremise teele sattunud ja peab oletama, et ka aeg pärast sõda sellesse senini parandust ei ole toonud. Peale Prantsusmaa, ei lange rahva loomulik juurdekasv pea kusa-gil alla 10 inimese tuhande kohta aastas, kuna ta meil aastasaja algusel umbes 7 ümber kõikus. Sellest ajast peale kuni tänaseni on seisukord alatasa halvenenud, ja viimase aja puudulikud teated näitavad pea igal pool surevuse ülekaalu sündimiste üle. Kas ja kui palju teostusel olev maa-reform sellesse seisukorda parandust toob, see küsimine on Eesti statistika üks huvitavamatest probleemidest lähematel aastatel.

Ruhr. Nagu iga kõmuline sündmus, kui ta alaliseks nähtuseks muutub, oma huvi laiades hulkades kaotab, nii ei näi enam sündmused Ruhrimaal ilmapoliitika tulepunktiks olema ja nad hakkavad ajalehtedes vähem ruumi tarvitama. Sel-lepärast ei ole asjata neid ka siin kohal uuesti meelde tuletada. Mingisugust kokku-võtet okupatsiooni tagajärgede kohta teha

ei ole meie asi, kuid mõnda fakti peame tarvilikuks märkida.

Sõetoodang Ruhri piirkonnas ühes Rheini pahemal kaldal asuvate kaevandustega oli läinud aastal 96 milj. tonni 130 milj. üld-toodangust. Sellest sai Prantsusmaa repara-tsoonisõena üle miljon tonni kuus. Nüüd on Saksamaa sellest sõeraioonist ära löi-gatud. Prantsusmaa on võitnud maa-ala, mille miljonid elanikka ta peab toitma ja valitsema, on sealt senini saanud ainult mõni tonn (5000 mõnede teatete järele, mõnede järele mitte tonnigi) süsa, kulutab 50 milj. franki kuus okupatsiooni väe peale, ja ei saa Saksamaalt enam repara-tiooni maksusid, kes Versailles'i lepingu üles ütles. Selle mõjul kannatab Prantsuse tööstus praegu kõige kibedamat kütte-puudust, vabrikud idapiiril töötavad ainult paar päeva nädalas ja rauavalamise vabri-kud jätavad ahjud üksteise järele külmaks. Mitte üksi m a r k ei lange, vaid ka f r a n k, mille tagajärjel Prantsusmaa vähemal määral niisamasugust hindade re-volutsiooni üle elab, kui Saksamaa. Nagu ikka, on olemas ka kolmas, kes rõõmus-tab — Inglismaa, kes varustab nüüd sütega niihästi Saksa-, kui Prantsusmaad. Aru-saadavalt tõusevad seal hinnad vahetpida-mata, mille all kõik sõetarvitajad maad kan-natavad.

Prantslased püüavad kogu probleemist teha sakslaste vastupaneku murdmise küsi-must, kuid kahjuks ei ole ta seda. Kui Ruhri raioonis ka mingisugust vastupane-ku ei oleks, ei suudaks Prantsusmaa seal endist produktsiooni käima panna, sest et Prantsuse raudteed siit ei suuda turule ve-dada — isegi reparatsiooni süte veoks ei jatkunud neil liikuvat materjaali. Nii on igal juhtumisel lähemas tulevikus suur pro-duktsiooni raioon paraliseeritud, mis kogu ilma majanduse peale oma rusuvat mõju avaldamata ei jäta.

Vene rukis Tallinna turul. Mineval neljapäeval ko-teeriti Tallinna börsel esimest korda Vene-maal sissetoodud rukist. Soomest tulivad samasugused teated juba varemalt. Tallinna elavaator olla korda seatud suurema oode-tava viljasaadetuse vastuvõtmiseks, mis siit kaudu väljamaale pidada minema. Samal ajal annavad Vene esitajad väljamaal inter-view'sid, et näljahäda sel aastal vaevalt vähem olla, kui eelmisel aastal, ja sellep. abi hädasti tarvilik. Vilja väljavedu seletakse sellega, et lagunenud transpordi pärast teda

võimalik ei olla nälja-raioonidesse saata. See seletus oleks sügavamõtteline, kui ta mitte — rumal ei oleks. Ameerika vilja saadi mineval aastal üle Tallinna väga hästi nälja-raioonidesse juhtida, aga Vene vilja saab üle Tallinna ainult väljamaale saata! Saatku ometi oma vili ka üle Tallinna oma näljastele kodanikkudele. Asi on muidugi palju lihtsam. Kui 1891 aasta nälja-aegus, mis mineva-aastasest taha ei jäänud, tolleaegset rahaministri Vyschnegradski't paluti, et ta vilja ei laseks välja vedada, siis käratas ta: „Голодать будем, а выведем!“ Mis hoolis tolleaegne rahaminister sellest, et talupojad tuhandetena nälga surid, kui tarvis oli kapitalistlik Venemaad üles ehitada. Nüüd ehitavad enamlased „nep“-kommunistlik Venemaad sellesama Vyschnegradski retsepti järgi. Mis sellest, et pool Venemaad nälgib ja teine pool söömata on. Sõjavägi tahab varustada ja riigi trustidel on ka välisvaluutat tarvis. Nälgivalt rahvalt tuleb ta leib võtta ja valuutaks vahetada.

Katku-külvajad. Juba mõnda aega liiguvad linnas igasugused saladuslikud kuulujutud, mis peavad aimata laskma, et meie mingisuguse suure kokku-

varisemise lävel seisame. Kord teab keegi kindlast hallikast et „homme või ülehomme“ üleüldine mobilisatsioon välja kuulutakse, sest teisiti ei võida olla, kuna tema sõber eila Pihkvast tulnud ja oma silmaga näinud, et sealpool kõik juba valmis olla; kord teatakse, et Eesti Pank 250 miljoni kahju saanud, kord räägitakse suurärde vekslitest, mida Viru turul poole hinnaga müüa pakutakse. Meie põeme ju kahtlemata teravat kriisi, mis oleneb loomulikult rahapressi seismajätmisest, Eesti turu mahutavuse ülehindamisest ja peffunud lootustest Vene ostujõusse. Kuid ei või arvestamata jätta, et see kriis eestkätt just tervendavat iseloomu on, mida näitab viimaste päevade Eesti marga tõus. See tõus ei ole mitte üksi üheks rahapuuduse ja kriisi tundemärgiks, vaid ta illustreerib ka usku Eesti majanduslise vundamendi kindlusesse. Ei taha uskuda, et kõigi nende juttude allikas on ainult mõne mehe nõrgad närvid. Palju tõenäolisem on, et siin on tegemist sihikindlate urgitsustega, mis mitmesugustest paanika sünnitamisest huvitatud ringkondadest välja lähevad. Meil ei puudu ju küll külma verd kõigi sarnaste juttude hindamisel, kuid kindlasti puudub meil sihikindel võitlus nende vastu.

Segaseltsid Venemaal.*)

J. Mölder.

Moskva Eesti Saatkonna Kaubandusnõunik.

Segaseltside asutamine sai suuremat hoogu 1922 a., kuna 1921 aasta lõpuks ainult kaks seltsi oli asutatud. Nende õigused on esimest korda üldistes joontes tähendatud 13. III. 1922. dekreedis väliskaubanduse kohta. Seltsisi võib asutada NKVTorg ehk teised majanduslised riigi asutused. Senini on mitu niisuguste seltside algkujuga väljatöötatud. Nii võidakse segaseltse asutada väliskaubanduseks üleüldse, ehk teatavate kaupadega kauplemiseks ehk jälle üksikute kaubanduse operatsioonide kordasatamiseks („lend-seltsid“). Nad võivad tarvitada NKVTorgi aparati ehk oma enese organisatsiooni luua, ka tööstuse ettevõtteid väljaveo otstarbeks asutada. Seltside põhikirjad kinnitakse Töö- ja Kaitse Nõukogus, seltsid töötavad NKVTorgi lähema juhutuse all. Sovnarkomi dekreedis 4. aprillist 1922 a. on koguni ettenähtud võimalus

väliskaubanduse aktisia seltsisi asutada ilma riigiasutuste osavõtmiseta, ainult erakapitaaliga, kuna tegelikult ei ole seda võimalust veel tarvitada võidud (peale „lendseltside“).

Erakapitaal avaldas oma mõju kaubanduse edenemiseks, kuid oleks veel vara rääkida tõsiselt väljamaa kapitaali tegevusest Venemaal. Nep'i, s. t. uue majanduse poliitika eluvõimsus on väljamaa ringkondades veel kahtluse all, milleks Vene kõrge mad riigi esitajad ka senini põhjust annavad. Nii ütles Lenin detsembrikuul, Moskva Nõukogu ees väljaastudes, et uus majandusline poliitik on ainult üks taganemisel võetud peatuskoht, kust hoogu tuleb võtta, et uut hüpet teha. Kuigi see ja sarnased kõned oma koduste kuulajate tarvis kõneldakse, kuna väljamaalastele täiesti vastupidist räägitakse, ja põhjust oleks arvata, et uus kord tõeste tõsiselt ja pikaks ajaks maksma jääb, ei anna niisugune kahekeelsus mingit julgust ja kindlust väljamaa kapitaalile. Ka

*) Vaata „Eesti Majandus“ nr. 1: „Nõukogude Venemaa uus kaubanduse ja tollipoliitik.“

kommunistide parteis olla senini veel tugev vool NEP'i vastu.

Nii kui Kamenev Nõukogude kongressil teatas, on üleüldse ligi 500 ettepanekut segaseltside asjus tehtud, nendest on ligi 250 veel läbirääkimiste järgus, kuna teostatud on ainult 24 segaseltsi, milledest 11 ainult riigiasutuste kapitaaliga töötavad ja 13 riigi ja erakapitaaliga. Kõik seltsid võib jaotada nelja gruppi.

I. Tööstuse ja kaubanduse seltsid.

A. Riigi metsatööstuse trustid-segaseltsid: Sjeveroljess, Sapadoljess, Pjetroljess, Dvinoljess ja Fanertrest.

Kõik need trustid on väliskaubanduseks asunud ühingud ja alluvad Kõrgema Rahva Majanduse Nõukogule. Nende seast on kõige suurem Sjeveroljess, kellel tarvitada on varandused kuni 21,5 miljoni k. r. väärtuses. 1921-22 operatiivaasta jooksul on Selts raiunud metsa 171.421 kantsülda ja saaginud väljaveoks 65.687 standarti.

Kuni 1. novembrini on väljaveetud 85.260 stand. 2.043.681 naelst. väärtuses.

B. Segaseltsid.

Russangoljess tegutseb Arhangeeli kubermangus kahes metskonnas, eksploateerides ühes 975.000 ja teises 200.067 tiinu. Asutajad on Sjeveroljess ja Põhja Kaubanduse Aktisia Selts. Algkapitaal: 150.000 naelst. jaotatud 150.000 osasse. Algkapitaal on jagatud pooleks mõlema asutaja vahel ja kaetakse summadest, mis seltsile antud metsamaterjalide realiseerimisest sisse tulevad. Juhatus seisab koos 6 liikmest, 3 kummagi poolt, kusjuures esimeheks valitakse üks Sjeveroljessi liige; asjaajamiseks on kaks direktori, üks kumbagi poolt. Selts saab kontsessiooni 20 aastaks; Selts saab omale kõik metsamaterjalid, saeveskid, laevad ja praamid, mis enne Põhja Kompani omad olid ja praegusel ajal RSFSR piirides on.

Selts võtab oma peale kohustused: 1) iga aasta väljatöötada tingitud arvu ekspordmaterjali, 2) kolme aasta jooksul ehitada Arhangeliskis saeveski, mis kontsessiooniks antud metsa-ala normaal eksploateerimisele vastaks, 3) kontsessiooni aja jooksul käima panna vabrikud metsamaterjali keemiliseks ja mehaaniliseks ümbertöötamiseks, 4) seltsi registreerimise ja kontsessiooni saamise juures lahti ütelda kõigist nõudmistest Põhja Kompani poolt RSFSR vastu ja oma loobumist vastavas korras kinnitada.

Selts on välja vedanud kaupasi ligi 90.000 naelst. eest ja sisse vedanud 6.500 naelst. eest masinaid ja 12.000 naelst. eest söögiaineid.

Russgollandjess sai kontsessiooni alusel eksploateerimiseks 400.000 tiinu metsa, ja on asunud Sjeveroljessi ja firma Alzius ja Co. poolt. Algkapitaal, õigused ja kohustused needsamad, mis Russangoljessis. Väljaveetud 4.200 stand. Oma tegevuse algusel kiratses selts kapitaali puudusel, sest algkapitaal pidi müüdnud materjalide hinnast kokkulehema. Väljapääsuks andsid mõlemad asutajad seltsile laenu.

C. A./S. „Keramiit.“ Asutatud endise omaniku ja NKVTorgi poolt osadega 2.000 ja 4.000 Türgi paberi liiri, otstarbega telliskiva, katusekiva ja muid savisaadusi väljatöötada ja sise- ja välis-turul müüa.

II. Kaubanduse seltsid, mis teatava kaubaga kauplevad.

A. Riigi Aktisia Seltsid: Lnotorg, Metalltorg, Njefteksport ja Hljeboprodukt. Asutatud ainult riigi kapitaaliga, nende eesmärgid ja ülesanded on nende nimedest järeldada.

B. Segaseltsid.

Koshšörjo, asutatud 1. veebruaril 1922 a., sise- ja välis-turul kauplemiseks tooreste nahkadega, karvanahkadega, hobuste ja looma karvadega, harjastega, sarve ja kapjadega. Asutajad NKVT, VSNH ja Steinberg, osad vastavalt 2.500.000, 2.500.000 ja 4.000.000 k. r. Peale selle 5.000 asutajate aktsiat riigile ja 1.000 tükki à 1.000 k. r. Steinberg'ile.

Seltsil olivad kõige laiemad sisseveo võimalused, mis aga rahapuudusel vähe kasutatud on.

Et Steinberg oma osa mitte katta ei suuda (kuni 1. XII. 1922 a. sisse makstud 667.000 k. r.), siis on küsimus ülesvõetud seltsi täiesti riigistada.

Kniga. Saksa-Vene selts „Kniga“, mille juhatus Berliinis ja osakond Moskvas, töötab kirjanduse sisse- ja väljaveoks. Muu seas kinnitakse „Kniga“ kaudu venelaste kirjastuse omanduse õigus väljamaal. Sisseveetud on Venemaale kuni 1. XII. 1922 a. 250.000 eks., väljaveetud 100.000 eks. raamatuid.

Derumetall, asutatud 30. juun. 1922., „Metallotorgi“ ja saksa äri „Levy-Scharlotenburg“ vahel. Tegutseb kui Metallotorgi esitaja Saksamaal, saades operatsioonide pealt teatava protsendi.

C. Väljamaa kaubanduse seltsid.

Ameerika selts Simon Soutta lepingu alusel, tehtud 26. X. 1922 a., sai õiguse 6 kuu jooksul Moskva linnas ja kubermangus üles osta karvanahku mitte üle 1.000.000 dollari ja välja vedada. 4. XII. on see õigus laiendatud ja 40% kõigest kogust võib ka

väljaspool tähendud piirisi ostetud olla. NKVTorg ei võta kapitaaliga osa seltsi tegevusest, vaid saab garanteeritud protsendi läbikäigust.

See selts, kui „lend-segaselts“ ei ole tegelikult mitte sega aktsia selts, kuid esimene eraalgatuse alusel, mis väljamaa kapitalile rohkem iseseisvust – kuigi võib olla mitte kasu – annab. Sarnaseid ettepanekuid NKVT on nüüd rohkesti tehtud, kuid on senini läbirääkimiste järgul.

III. Segaseltsid kõiksugu kaupadega kauplemiseks.

A. Segaseltsid.

Sisse- ja väljaveo segaselts, asutatud NKVTorgi ja Saksa konsortsiumi poolt, millest osa võtavad Phoenix, Wolf, Reistahl, v. d. Bolen ja t. Saksa kodaniku Otto Wolfi kaudu.

Algkapitaal 30.000 naelst., mis mõlemad pooled pooleks katavad. Konsortsium annab krediiti üheks aastaks: seltsile 750.000 naelst., ja riigile 500.000 naelst., kus juures, leping allakirjutakse 1.000.000 naelst. suuruses kaupade sisseveoks.

Seltsil on õigused: 1) sisse vedada ja välja vedada kõiki mittekeelatud kaupu, 2) vabalt siseturul väljaveokaupasi üles osta, 3) vastu võtta tellimisi riigi, ühistegevuse ja eraasutuste poolt sisseveo-kaupade peale. Operatsioonidest tekkivad kasud jaotakse järgmiselt: kõige pealt saab algkapitaali peale 10% väljaantud, ülejääk jaotakse pooleks, kui kasu üle 40% ei ole, mis aga üle selle – jaotakse riigile 75%, konsortsiumile 25%.

B. Väljamaa aktsia seltsid.

„Dava-Britopol“ – Saksa-Poola selts, kellega leping tehtud 11. X. 1922. kaheksa kuu peale kaupade sisse- ja väljaveoks kindla nimestiku järele üldises summas mitte vähem kui 6.000.000 kuld rubla, misjuures

sissevedu mitte üle väljaveo ei tohi olla. NKVTorgile on ilma kapitaali ärisse mahutamata garanteeritud tasu monopoli eest 200.000 k. r.

„Vitali-Kamkhi“ – Greeka äri, leping tehtud 12. oktoobril 1922 a. kuue kuu peale. Selts veab sisse iga kahe kuu jooksul mitte vähem, kui 150.000 Türgi liiri eest. Krimmi Vnjeschtorg ei pane raha sisse, vaid saab 25% Konstantinopoli hindadest, kusjuures äri oma kohustuste katmise kindlustamiseks 20.000 Türgi liiri (paberirahas) deponeerib.

IV. Transport seltsid.

A. Riigiasutus – Dobrovolnõi Flot, mis tegutseb 11. jaanuarist 1922 a. saadik ja oma kätte kõik sellenimelise äri endised varandused koondab.

B. Segaseltsid. Deruluft – Vene-Saksa õhusõidu selts, asutatud 21. novembril 1921. Asutajad NKVTorg ja A/S. Aero-Union Berliinis, kus ka juhatuse asukoht on. Algkapitaal 5.000.000 Saksa marka, pooleks mõlemilt poolt. Kumbki pool valib ühe direktori, kes koos juhatuse kujutavad. Seltsil on 10 lennumasinat, mis korralikku ühendust peavad Moskva ja Königsbergi vahel üle Smolenski ja Kovno, kus aerodroomid.

Derutra, Vene-Saksa ladu- ja transport-ühisus, asutatud 1921. a., ümbermoodustud 10. juunil 1922. Asutajad NKVTorg ja A/S. Hamburg-Ameerika Linie. Algkapitaal 10.000.000 Saksa marka, pooleks. Juhatuses kaks liiget venelaste poolt, üks sakslaste poolt, neljas saab esimeste kolme poolt valitud Saksa alamatest. Juhatuse asukoht Hamburgis, osakonnad – Berliinis, Stettinis ja Petrogradis.

Seltsil on Petrogradis omad aidad. Kaupade väljaveo juures maksab selts 70% kaupade hinnast exportõõrile ja muu osa pärast realiseerimist, maha arvatud kulud ja protsendid avanseeritud kapitaali eest.

Võitlus Ameerika sõjavõlgade ümber.

N. Kõstner.

II.

Kuna läbirääkimised refundeerimise komisjoniga paigast ei nihkunud, tehti seda hoolsamat propagandat Ameerika seisukoha muutmise suhtes väljaspool. Väljapaistvamaks nähtuseks sellel alal oli 48. Ameerika pangameeste kongress, mille pea-aineks oli

liidulaste võlgade küsimus. Kongressile oli sõitnud muu seas endine Briti varakantsler Mc Kenna, kes oma referaadi järgmise kokkuvõttega lõpetas:

„Inglismaa suudab oma võlaprotsendid tasuda ja ka peasumma amortiseerida; kuid

kõigi teiste võlgnikkude (minu harvendus, N. K.) seisukord on niisugune, et nad ainult väikese osa oma väliskohustustest võivad katta, ja olud on Euroopas niisugused, et nii võlglaste kui laenajate huvid nõuavad igasuguste võlamaksmiste edasilükkamist kauemaks ajaks. Summad, mis võlgnikud lõppude lõpuks maksta võivad, tuleksid kindlaks määrata, niisama nagu Saksamaa jaoks, võlglaste ja kreditooride ühisel konverentsil, pärast iga maa ekspordi-võimaluste põhjalikku läbikatsumist. Iga katse mingisuguseid ülejõu maksusid maadele-võlgnikkudele peale sundida, on hävitav terve ilma rahvusvahelisele kaubandusele, surub palgad alla, vähendab kasusid ja on otsekoheseks tööpuuduse põhjuseks."

Referaadi põhjal võttis kongress resolutsiooni vastu, kus muu seas soovitati „Ühisriikide kongressil anda laiemad volitused Laenude Refundeerimise Kommisjonile, mis viimasele võimaluse annaks suuremate tagajärgedega kui senini läbirääkimisi pidada võõraste riikidega, kes Ühisriikide võlglast on", teiste sõnadega: anda komisjonile võimalus protsentisid kärpida.

Kui niiviisi pind ette oli valmistud, sõitis viimaks ka Suur-Briti esitaja, varakantsler Baldwin, Washingtoni läbirääkimisi pidama, ja ehk Suur-Briti küll mitmel puhul oli kinnitanud, et ta maksab, mis tal maksta on, ei suutnud pooled ometi kongressi poolt antud seaduse alusel kokku leppida. Visade läbirääkimiste tagatipp oli, et Ühisriikide poolt ettepanek tehti, Briti maksu võla eest esimesel kümnel aastal 3⁰/₀, ja pärast seda 3¹/₂⁰/₀ ning tasugu laen 62 aasta jooksul. Ettepanek võeti Inglise valitsuse poolt vastu ja kokkuleppe alused pani president Harding isiklikult 7. mkp. kongressile kinnitamiseks ette. Presidendi „message" kongressile nimetab kokkulepet uueks „ingliskeelt rääkija ilma kinnituseks lepingu pühadusest" ja ei ole ka muidu kiitsi värvidest kokkuleppe heade omaduste kiitmises. Et kokkuleppe läbiviimiseks kongressist niisugune raske suurtükk tarvitusele võeti, nagu presidendi „troonikõne", kus juures diplomaatiliselt ka teisi kavatsusi lepingu vastuvõtmisest äraolenevaks tehtakse, näitab, et opositsioon kokkuleppe vastu veel küllalt tugev on.

Kui kokkuleppe teostatud saab, mis tõenäoline on, tuleb Suur-Britil esimese kümne aasta jooksul 140 milj. dollarit ja pärastpoole 163 milj. dollarit aastas protsenta maksta, arvamata kapitaali tasumine, mis

ka umbes 1/2⁰/₀ aastas ehk 25 milj. dollarit nõuab. Kõik kokku tähendavad need summad maksukoormat lähema 62 aasta jooksul iga Briti kodaniku pea peale umbes 1 naelst. suuruses. Võrdluseks olgu öeldud, et Eesti Vabariigi budget vaevalt 3,5 naelst. pea peale välja teeb.

Teistele võlgnikkudele, kelle hulgas ka Eesti on, on see kokkulepe selles mõttes tähtis, et ta näitab, missugused need maksimaaltingimised on, millistel Ühisriikidega kokku võib leppida, sest arusaadavalt ei hakka keegi teistest võlgnikkudest rohkem maksuma, kui Inglismaa. Eestkätt võib oletada, et ei Prantsusmaa ega ka Itaalia niisuguseid tingimisi ei aktsepteeri, sest et nad neid täita ei suuda. Kahe viimase aasta jooksul oli Prantsuse defitsiit:

1921 . . . 15 miljardi franki.

1922 . . . 10

Prantsuse võla protsendid Ameerikale 3⁰/₀ aastas oleks umbes 100 milj. dollarit ehk praeguse kursi juures 1,5 miljardi franki. Siia seltsiks umbes niisama suur summa võlgade arvel Suur-Britile. Need maksud, tehtud välisvaluutas, viiks frangi paratamatult hukatusesse.

Niisama näitab Itaalia viimane budget ligi 3 miljardi liiri defitsiiti. 3⁰/₀ kahe miljardi dollari pealt on 60 miljoni ehk üle miljardi liiri aastas, mis sellele defitsiidile juure tuleks.

Kuigi kõik Euroopa mannermaa riigid Mc Kenna klassifikatsiooni järele ühte maksujõuetute kogusse on ühendatud, ei ole need võlgnikud kaugeltki ühe viitsaga lõõdud ja nende kaal Ameerikaga läbirääkimistel ühesugune. Vähematel võlgnikkudel tuleb igatahes veel ära oodata, missugused tingimised suured liitlased Itaalia ja Prantsusmaa, niisama ka Czechoslovaakia ja Poola Ühisriikidelt välja kauplevad. Ja enne seda on vaevalt ka Ühisriikidel huvi vähematega pikaldasi ja tüütavaid läbirääkimisi pidada väikeste summade pärast.

Viimasel ajal on Ühisriikides jälle vool tugevamaks läinud, mis Ühisriikidelt aktiivset Euroopa ülesehitamise poliitikat nõuab. Ka eelpoolnimetud pangameeste kongress soovitas seda oma resolutsioonis. Euroopa ülesehitamise kongress, millest ka Ühisriigid osa võtaks, ei ole mitte üks Euroopas päevakorral, vaid ka Ühisriikides. Selle kongressi kokkukutsumise motiiviks võiks Ühisriikides saada asjaolu, kui Euroopa mannermaaga laenude asjus kokkuleppida ei saa. Niisugusel kongressil, mida Lloyd George'il korda ei läinud Genuast teha,

oleks kõik võlgnikud ühise frondiga Ühisriikide vastu esitatud ja üldine kokkulepe kõige vastuvõetavamatel tingimistel teostav.

Igal mõtlejal inimesel on selge, et Euroopal praegu füüsiliselt võimata on omi Ameerika võlgasid tasuda, vähemalt niisugusel kujul ja tingimistel mitte, nagu praegune Ameerika seadus seda nõuab. Kõik Euroopas olevad Ameerika väärtpaberid rändasid juba sõja ajal Ameerikasse tasuta ostetud kaupade eest. Pärast sõda oli Euroopa sunnitud suurel viisil Ameerikast vilja ja muid toiduaineid sisse vedama. Seda sissevedu ei olnud tal võimalik välja veoga katta. Jäi järele ainult kuld ja — uued krediidid. Nii on siis ka suur osa kõigest maailma kullast Ameerikasse valgunud (praegused Ameerika kullatagavarad on 3,7 miljardi dollarit), nii et sellest õige vähe veel Euroopa tarvitada on jäänud. Ja pealegi ei jatkuks kogu maailmas olevast kullast võla kustutamiseks. Ainus tee selleks on Euroopa produktide väljavedu Ameerikasse. Kuid viimane mineva aasta septembris maksuma pandud tollitariif oma kuulmata kõrgete tollinormidega tahab sissevedu iga abinõuga takistada. Seal juures tehtakse väljaveoks igasuguseid kergendusi. Ei ole siis ka ime, et Euroopa, selle asemel, et oma võlgasid kustutada, Ameerikas uusi eravõlgasid on teinud, mis mõnede kokkuvõtete järele juba üle 4 miljardi dollari ulatavad. Sellest seisukorrast ei ole praegu ühtegi väljapääseteed ja Euroopa ülesehitamise plaanid üksi siin ei aita — keerdsõlme lahendamine on ainult siis võimalik, kui Ameerika ühtlasi oma majanduspoliitikat muudab, muidu ähvardab teda täielik kullauputus, mille tagajärjed vaevalt vähem hävitavad on, kui paberiraha uputusel. Mitmel pool on Ühisriikidele juba Hispaaniat meelde tuletatud, kelle võim ju kulla sisse uppus, ja üks Inglise finanssist formuleeris seda mõtet otse ähvarduse kujul.

Väga tabavalt formuleerib seda uut „kollast hädaohtu“ Ameerika ajakiri „Commerce and Finance“ 19. oktoobrist 1921: „Kollase kulla vool, mis praegu Ühendatud Riikide poole hoovab, rikastab meie maad niisama palju, kui kullakott, mis Robinson Crusoe leidis hukkunud laevast.

Meil ei ole kulda vaja. Teda tarvitab väljamaa oma langeva valuuta toetamiseks, missugune langemine praegu ilmaturu chaosks on muutnud.

Kulda ainult Ameerika rahakapidesse lukku panna ja temaga mitte midagi teha, tähendab vangistada seda head, mis ta mujal teha võiks.

Tarvitada teda siin, et tema alusel uusi suuri krediite avada ja igale mehele rahasaa mist kergendada, nagu Federal Reserve Ametilt mõnelt poolt nõutakse, algaks Ühisriikides uue kõrgete hindade perioodi, mille paratamata tagajärg oleks uus purustav kokkulangemine.“

* * *

Elmine kirjatükk oli juba laotud, kui uuemad ajakirjad Ameerikast toimetusesse jõudsid, mis Ameerika avaliku arvamise edenemist selles küsimuses valgustavad. Inglis-Ameerika kokkulepe on Washingtoni kongressi poolt 291 healega 44 vastu 9. veebruaril ratifitseeritud. Sellega on viimase aasta jooksul Ameerika avalik arvamine laenude asjus täiesti muutunud ja Ameerika arusaamisele tulnud, et tema oma huvides on Euroopa ülesehitamisel aktiivselt kaasa aidata. Esmalt on Washingtoni valitsus oma läbitungimata sphinx'i näo Euroopa küsimustes kõrvale heitnud ja riigisekretär Hughes'i suu läbi oma vaated selles küsimuses selgelt välja ütelnud (Hughes'i kõne 29. dets. 1922. New Haven'is). See, mis ta ütleb, ei ole palju — ainult soovitus reparatsiooni küsimust anda otsustamiseks rahvusvalise ekspertide komisjoni kätte. Kuid see on siiski midagi, seda enam, et ta enne seda teravalt kritiseeris kongressi otsust, mis refundeerimise komisjoni volitusi piiras.

Huvitavalt formuleerib suurem Ameerika majandusteaduse autoriteet, prof. Irving Fischer, sõjavõlgade praegust seisukorda: „Ehk meil küll võimalik ei ole sõjavõlgasid lihtsalt maha tõmmata, peame meie neid ometi kergendama. Majanduslised faktid on kangekaelsed omal kohal püsima, ja iga katse neid ignoreerida — nagu Prantsusmaa praegu teeb — halvendab ainult seisukorda. Majanduslised faktid keelavad praegu igasuguste reparatsiooni- ehk liidulaste-vaeheliste võlgade maksmist pikema ajajärgu jooksul, mis on, ehk peaks olema, sõjahaavade paranemise aeg. Mis asjaolud nõuavad, ei ole mitte maksud Saksamaalt Prantsusmaale ja Prantsusmaalt Ameerikasse, vaid ümberpöörduvalt — uute laenude vool Ameerikast Euroopasse, Saksamaa ühesarvatud. Iga võimaliku tagasimaksmise aeg on kaugel tulevikus, ja kui meie enne Euroopa majandust ei stabiliseeri, siis on kahtlane, kas reparatsioonid ehk liidlaste-

vahelised võlad iial makstud saavad. Prantslased võivad Saksamaa okupeerida, aga majandusliselt võib see okupatsioon niisama tagajärjeta olla, kui eravõlgnikkude vangistamine, mida juba sada aastat enam ei tehta. Peale selle, et valitsusel raha ei ole, millega maksta, on veel üks väga praktiline põhjus, mis nõuab, et laenude maksimine praegu minimumini saaks vähendatud. Kui praegu mingisugune reaalkaasus tekki, et keegi omi võlgasid tahab ära tasuda, siis ei laseks kreditor seda teha!! Kui nad saaks makstud rahas, siis tooks see enesega kaasa suure hindade tõusu kreditor-maal; kui neid makstaks kaupadega ehk tööjõuga, siis seaks kreditorid sisse „kaitse-tariifi“, et seda takistada. Seda on juba teinud Ameerika, osalt ka Inglismaa. Prantsusmaa ei lasknud oma tööliste nõudmisel Saksamaal reparatsiooni maksusid tööga maksta. Nii tekki reparatsiooni

asjas peale kahe esimese küsimuse: 1) kui palju Saksamaa peab maksma ja 2) kui palju ta võib maksta, — kolmas küsimus — kui palju liidulased Saksamaal lasevad maksta?

Õige riigimees, kes aru saab, et määratud võlad täielikult makstud ei või saada, ja kui nad ka võiksid, siis kreditorid ise oma eneste huvides keelduks maksu vastu võtmast, on kohustatud hõlbustama nende võlgade suurema osa mahakirjutamist. Seda kõik võib teha kaudselt, kui protsent ainult nominaalne määrata, ja maksmise algus tulevikku lükata. Suurema osa võlgade mahakustutamist tähendaks, näit. kui võlaprotsent 2 peale määrata, võlglastele kahekümneaastane moratorium anda ja pärast seda võlga amortiseerida 1⁰/₀ aastas. (Current History Magazine, Febr. 1923, lhk. 740—41.)

Kaubanduslistest oskussõnadest.

R. Esberg.

I.

„Et suuremas osas rahvusvahelistes veo- ja kaubalepetes tarvitataklauselite mõisted veel mitte rahvusvaheliselt kodifitseeritud ei ole, ega ka üksikute maade, enamasti juba vananenud seadustikkude ettegi ei tule, siis tekki rahvusvahelises kaubanduslises läbikäimises nende klauselite mitmesuguse seletamise viisi ehk nendest lihtsalt valesti arusaamise läbi tihti tülikad sekeldused ja arusaamatused ostja ja müüja vahel, mis sagedasti põhjust annavad keerulistele protsessidele. On küll olemas terve rida üksikute maade kõrgemate kohtuasutuste otsuseid ja seletusi hiljemast ajast ühe ehk teise klauseli ja nendega fikseeritavate lepinguosaliste õiguste ja kohuste kohta, kuid neid ei saa mitte alati „leading case'ina“ tarvitada, sest nad on kohalistest harjumustest tingitud ja sellepärast tihti üksteisele vastukäivad ehk koguni pärast sama asutuse poolt ümberlükatud. Ka meie äriühing-kondades on viimasel ajal igasugu lepingutingimiste ja iseäranis kaubandusliste oskussõnade valesti mõistmise ja tarvitamise tagajärjel palju segadusi ja tüliküsimusi ette tulnud, nagu seda tõendasid alatised seletuse pärimised kaupmeeskonna hulgast vastavatel asutustel ühe ehk teise klauseli kohta, kui ka korduvad sooviavaldused viimaste mõistest puudulikult arusaamise läbi tekkinud lahkarvamisi kaubandusliste organisat-

sioonide poolt moodustataklausele vahetute käte lahendada anda. Iseäranis palju on märgata olnud arusaamatusi vastutuse kandmise suhtes kodu- ja väljamaa äride vahel neil juhtumistel, kus kaubad ostja kätte on jõudnud kas force majeure'i ehk mõnel muul põhjusel korratumas seisukorras ehk üleüldse mitte päralt pole jõudnud, niisama ka mõne prestatsiooni ehk kokkuleppetingimise mittetäitmise puhul.

Väljamaal on katsutud erimaade sellekohaste asutuste ja organisatsioonide, nagu kaubanduskodade, eksportööride, importööride, laeva- ja kinnitusseltside ja pankade ühingute algatusel kokkukutsutud rahvusvaheliste kongresside kaudu, kui ka kaubandusliste konfereentside poolt toimepandud ankeetide läbi vähegi selgust ja ühtlust sellesse nii palju tüli ja segadust sünnitavasse rahvusvahelisesse keelde saada, et võimaldada vähemalt kõige tarvitataklausele kaubandusliste terminide rahvusvaheliselt kindlaksmääramist ja kaubandus-terminoloogia üksikasjalisemat süstematiseerimist, ja sellega luua alus tulevasele ühtlustatud rahvusvahelisele kaubanduskodeksile.

Kõiki neid klauselisi on meie aktiviteedi palaviku ajajärgus hakatud kaubanduslises läbikäimises lihtsalt nende mõisteid moodustataklausele esimestest tähtedest loodud lühendustena tarvitama. Niisuguste

lühendustena esinevad kõige pealt terminid nagu F.O.B. (fob), C.Q.F. (cf), C.I.F. (cif), F.A.S., L.C.L., F.O.T., F.O.R. jne., millest kõige suurema tähtsusega on ja sellepärast erilist tähelepanu nõuab lühendus C.F. (cf), mis koos seisab ingliskeelse klauseli „cost and freight“ või prantsuskeelse „coût et fret“ esimestest tähtedest ja mille tähendus seesama on kui sakslaste „Kosten und Fracht“, „frei an Bord incl. Fracht“, „Kostfrachtgeschäft“, „frachtfrei“ jne., hollandlaste „Kost en vracht“, rootslaste „fraktfritt“, „costfrakt“, „fritt ombord inclusive frakt“ jne., s. o. kaubahind laevale toimetatult, laeva-praht ühes arvatud – franko boord incl. praht.

Järgmiste ridade ülesanne on peaauglikult viimase termini selgitamine, kuna just selle peal põhjeneb terve rida teisi mõisteid, millest kahtlemata kõige tähtsam on viimase paari aastakümne jooksul ikka enam ja enam tarvitust leidev lühendus ingliskeelsest „cost, insurance and freight“, – „C.I.F.“ või „C.A.F.“ prantsuskeelsest „Coût assurances et fret“, mida sakslased „Kosten, Versicherung u. Fracht“, „frei an Bord incl. Fracht und Versicherung“, hollandlased „kost, vracht an verzekering“, rootslased „fritt ombord inclusive frakt och assurans“ jne. formuleerivad, ja peale selle hulk teisi selle mõiste nüanssid, nagu „Cf ehk Cif sound delivered“ või „Cf ehk Caf poids délivré“, jne.

Vaatame lühidalt sellekohaste lepingute arenemiskäiku, nii ütelda, otsast peale, s. o. selle ajajärguga algades, kus merekaubandus hoopis teistsugustes tingimistes sündis kui praegu, nimelt ainult purjelaevade abil, millega laevaomanik-kaupmees ise mere tagant omale kaupa ostmas käis, ehk pärastpoole laevu üle mere kaupe tooma saatis, kusjuures niisugusel juhtumisel, kui laeva omanik ja juhataja küllalt osav ärimees ei olnud, viimasele iseäraline asjaajaja asjatundjaks kaasa anti, kelle hooleks kõigi sisseostude äriiline külg jäi, ja keda portugallased „compredor'iks“ ja nende kaubanduslised järeleulijad hollandlased „coopman'iks“ või „oppercoopman'iks“ kutsusid (subricargue, superkargo), missuguse nimetuse hiljem Hollandi Lääne- ja Ida-India kompaniide kontorite juhatajad pärisid.

Et igasugune riisiko niiviisi mere taga ostetud kauba juures kohe peale ostmist laevaomaniku, compredori või coopmani kanda jäi, on iseenesestki mõista. Hiljem, XV ja XVI aastasajal ühes merekaubanduse arenemisega hakatakse kaupe ka juba teise,

kauba päritolumaal asuva kaupmehe vahetlusel ja sagedasti ka üüritud laevadega muretsema. Niisugusel juhtumisel oli mere-tagune müüja omalt poolt kõik kohustused täitnud ja sellega ka igasugustest vastutustest müüdu kauba juures tekkivate kahjude eest vaba, niipea kui kaup laevale võetud, ehk mõnikord isegi varem, kuid igatahes – kui teist kokkulepet ei olnud – sellest silmapilgust peale, kui kapten, „après Dieu capitaine de son navire“, kes sel ajal veel ise kaupade laevale vastuvõtmist toimetas, konnossemendile alla oli kirjutanud, tõenduseks, et kaup tõesti heas korras („in good condition“), sihtkohta viimiseks laevale vastu oli võetud.

Jõudes aurulaevade ajajärgu juure, näeme, et enam ei ole tarvis saata laeva toodangu maale, et sealt teatud kaupa tuua, väljaarvatud vahest niisugused laduarfiklid, nagu vili, kivisüsi, suhkur, kohvi, salpeeter j. m. t., vaid sellega algab nii ütelda segakauba laadungite ajajärk, kus laevad „ujuvateks segakauba ladudeks“ muutuvad. Selle ajajärgu algul lepib ostja harilikult, nagu ennemgi, kauba veotasu asjus laevaomanikuga kokku, ja määratakse enamasti kindlaks maksutingimised, vekslid kursid jne. ostja kodumaa pangas õiendamiseks. – Alles viimaste aastakümnete jooksul, kui kaubahinda, prahti ja kursimäära, kui ka maksu-termini ja moodust ja kinnituspreemiate suurust kauba pealevõtmise kohal hakatakse kindlaks määrama, tekkivad klauselite „cost and freight“ ja „cost, insurance and freight“ – cf ja cif mõistete algidud.

Selle ajaloolise arenemiskäigu jooksul on kujunenud välja mitmesuguste kaubalepete põhijooned. Neid üldjoontes lähemalt vaadates näeme, et nende põhjal tehtud lepingud kahte liiki jagunevad. Kõige pealt puutub silma kontrast kauba levransi (delivery, livraison, Lieferung) suhtes – selle järele kas kauba kättetoimetamine või ostja korraldusse üleandmine sünnib toodangu-, s. o. saatemaal või sihtmaal.

Loogilisest ja kronoloogilisest järjekorrast kinni pidades, võime esimesesse kategooriasse kuuluvaid lepinguid järgmiselt gruppida:

1. Leverans saatemaal.

- a) lepingud „first cost“ alusel („premier coût“, „erste Kosten“, „eerste“kosten“).
- b) lepingud F.A.S. („alongside the ship“, „franco le long du navire“, „frei Langseite des Schiffes“, „längs Schiffseite“).

- c) „fob“ lepingud, s.o. franko laev (saate-sadamas), („free on board“ ingliskeeles, „franco bord“ prantsusekeeles, „frei an Bord“ saksakeeles, „vrij an boord“ hollandikeeles, „fritt ombord, bordfritt“ rootsikeeles jne.
d) lepingud „c. & f.“ (cf).

- e) lepingud „cif“ (caf).

Teises grupis saaksime järgmise jaotuse:

II. Leverans sihtmaal.

- a) lepingud franko (siht-) sadam.
b) kõik teised lepingud leveransiga sihtmaal.

Kroonika.

Majanduslised teated.

Tallinna sadama tegevus 1922. a.

(Statistika keskbüroo andmete järele.)

1922. a. jooksul tuli Tallinna 4.621 laeva, 839.065 netto rgt. mahutavusega; neist 1.766 kaugesõidu laeva (749.193 n. rgt.) ja 2.855 rannasõidu laeva (89.872 n. rgt.).

Kaugesõidu laevadest kõige rohkem arvu poolest tuli augustikuul – 216 laeva; netto-tonnaashi poolest aprillil – 93.790 tn. Kõige vähem nii arvu kui ka

tonnaashi järele oli veebruarikuul – 21 laeva 15.644 tn. Rannasõidus kõige elavam kuu oli august (829 laeva 19.732 tn.), kuna jaanuaril, veebruaril ja märtsil rannasõit hoopis seisis.

Võrreldes 1922. a. tegevust eelmiste aastate omadega, näeme, et laevakäik 1922. a. 1913. a. elavuseni jõudis:

	1913.	1919.	1920.	1921.	1922.
Laevade arv	4.213	1 387	2.975	3.862	4.621
Netto rgtn.	958.849	210 519,23	293.803,20	689.682	839.065

Laevade arvu poolest oli läinud aasta läbikäik isegi suurem 1913 aasta omast 408 laeva võrra; tonnaashi poolest ulatas ta 87,5% ennesõjaaegsest,

kuna 1921. a. läbikäik ainult 71,9% oli.

Laevade liikumine 1922. a. kuude järele on alamalt toodud tabelitest näha.

Tallinna sadamasse sissetulnud laevad 1922 aastal.

	Kaugesõit		Rannasõit		Kokku	
	arv	netto rgtn.	arv	netto rgtn.	arv	netto rgtn.
Jaanuar	79	53.761	—	—	79	53.761
Veebruar	21	15.644	—	—	21	15.644
Märts	49	82.728	—	—	49	82.728
Aprill	77	93.790	8	942	85	94.732
Mai	191	84.226	192	6.636	383	90.862
Juuni	196	56.493	285	8.934	481	65.427
Juuli	198	53.644	640	15.572	838	69.216
August	216	70.931	829	19.732	1.045	90.663
September	199	67.531	460	13.366	659	80.897
Oktoober	206	62.451	264	11.761	470	74.212
November	187	54.302	121	7.087	308	61.389
Detsember	147	53.692	56	5.842	203	59.534
Kokku :	1.766	749.193	2.855	89.872	4.621	839.065

Tallinna sadamast väljaläinud laevad 1922 aastal.

	Kaugesõit		Rannasõit		Kokku	
	arv	netto	arv	netto	arv	netto
Jaanuar	84	56.513	—	—	84	56.513
Veebruar	19	14.108	—	—	19	14.108
Märts	23	37.243	—	—	23	37.243
Aprill	74	94.661	3	10	77	94.671
Mai	213	116.819	135	8.374	348	124.993
Juuni	193	62.263	299	11.940	492	74.203
Juuli	179	52.825	659	16.543	838	69.368
August	213	68.371	827	21.684	1.040	90.055
September	241	66.576	472	15.143	713	81.719
Oktoober	231	64.045	230	12.569	461	76.614
November	190	51.962	130	8.440	320	60.402
Detsember	132	49.708	77	4.475	209	54.183
Kokku :	1.792	734.894	2.832	99.178	4.624	834.072

Laevaprahi hindade kõikumine 1914–1922.

Veohindade kõikumise kohta annab „Laevandus“ nr. 1 järgmise kokkuvõtte:

	Kõrgem	Madalam	Praegune	1914. a.
Puumaterjal Tallinnast ja Soomest Inglise idaranda, shill. standardist.	52/6	42/6	42/6	20–27/6
Sõed Inglismaalt Tallinna, shill. tonnist.	12/–	8/–	10/6–11	5–7/–
Inglismaalt Prantsusmaale, sõed, shill. tonnist.	8/6	5/9	5/9	8/–
P.-Ameerikast Inglismaale, shill. tonnist.	5/–	1/9	3/3	4/7
L.-Ameerikast Inglismaale, shill. tonnist.	36/3	18/–	26/3	34/9

Kuna mujal prahid enamiste odavamad on, kui enne sõda, on nad Baltimeres umbes kaks korda kõrgemad.

Uued seadused ja määrused.

Kaubandusseaduse § 182 on Riigikogu poolt järgmiselt muudetud:

(R. T. nr. 26, 20. veeb. 1923.)

§ 182. Isikud, kellel laevajuhataja kutse puudub, võivad Soome ja Riia lahes ning Baltimeres kuni Lindesnäsi meridiaanini purjelaevu juhtida kuni kaheksa kümne registertonnini suuruseni. Purjelaevu, mis kaheksa kümnest kuni kaheksakümne registertonnini suured, võivad sealsamas juhtida isikud, kes vähemalt 60 kuud merel sõitnud ja kelle teadmised sellekohase komisjoni poolt läbi katsutud ja küllaldasteks tunnustatud.

Komisjoni, kolme kaugesõidu kapteni koosseisus, määrab teedeminister vajadust mõõda meriasjanduse peavalitsuse ettepanekul.

Katsete kohta käivad määrused kinnitab teedeminister kokkuleppel haridusministriga.

Vene.

Esialgsed andmed külvipinna ja viljasaagi kohta 1922 a.

Üldine külvipind Venemaal arvatakse 1922 a. 50,8 miljoni tiinu peale (1921 a. 60,7 milj. tiinu.) Võrreldes eelmise aastaga vähenes külvipind peaaesjalikult 1921 a. nälja tagajärjel, kus paljud majapidamised täitsa hävitatud said, talupojad kas nälja surid ehk oma kodukohast välja rändasid. Külvipinna vähenemiseks aitas kaasa ka see ebaloomulik riigimaksude nõudmise süsteem, kus talupojalt kõik „üleliigsed“ tagavarad ära võeti, ainult normi järele vilja elamiseks jättes.

Olude sunnil on ka põllutõkkultuuride külmise vahetõrk märksa muutunud. Nisukasvatuse on igal pool vähenenud, maisi ja hirse külvipind suurenenud; iseäranis silmatorkavalt Ukrainas ja Siberis. Seda nähtust seletatakse peaaesjalikult nisu seemne puudusega.

Viljasaak 1922 a. oli eelmisest aastast parem. Kuna 1921 a. keskmiselt iga tiinu pealt 31 puuda teravilja sai, andis 1922 a. viljasaak 51 p. tiinu pealt välja. Kuna aga külvipind 22. aastal vähenenud, oli mõnes Venemaa osas üldviljasaak siiski väiksem kui 21 aastal, näit., Siberis 20% võrra. Üldviljasaak 1922 a. oli 2591 miljoni puuda (siia hulka on ka kartuli saak arvatud vilja peale ümberarvatult: 1 p. vilja=4 puuda kartulid) 1921 a. viljasaak oli 2042 miljoni puuda, sellega 22 a. 549 mil. p. ehk 27% võrra rohkem kui eelmisel aastal. Kui tähendud

arvust seemnevili maha arvata jääb puhas ülejääk 1922 a. lõkusest 2243 miljoni puuda (1921 a. – 1535 m. p.), mis iga elaniku hinge peale aastas 18,8 p. välja teeb, (1921 a. 13,3 puuda).

Venemaa suhkrutõõstus.

Kõige paremas seisukorras Nõukogude Venemaa suurtõõstustest on suhkrutõõstus, mis seni võrdlemisi enam-vähem edukalt on töötanud. 10. detsembrini on ametlike andmete järele läinud aastal juba 92.550.540 puuda suhkrupeefiisi väljavõtetud. Kui arvesse võtta, et igast 10 puudast peefidest 57–58 naela suhkurt saab, siis teeks käesoleva hooaja suhkrutoodang 12¹/₂ miljoni puuda välja. Eelmiste aastate produktiooniga võrreldes (1920 a. saak oli 5,4 mil. p., 1921 a. – 3,6 mil. p.), on see juba edusamm. Mõne üksiku tehase produktioon on isegi kuni 94% rahuaegselt tõusnud.

Suhkrupeefide külvipind oli läinud aastal 161.000 tiinu, mis ennesõjaaegselt külvipinnast kõigest 30% välja teeb. Käesoleva aja produktioon ei ole suurem kui 13% ennesõjaaegselt. 235 suhkruvabrikust töötavad praegu 107. Teised kas on täitsa seismas, ehk kasvatavad peefiisi töötavate tehaste jaoks. Suuremalt osalt on vabrikud lagunened ja nõuavad põhjalikku remonti. 12 tehasi on täitsa äraiganuks tunnistatud, 7 tehasi on kulunud 51–75%, 58 – 26–50%, 81 – 11–25% ja kõigest 81 tehasi nõuavad vähem kui 10% parandamist. Viimase seitsme aasta remonti seisis ainult selles, et vahel masinad lahti võeti ja puhastati. Elavast kui ka surnust inventaarist on tehastel suur puudus. Tehaste suhkrupeefide külvipind on 20.000 tiinu peale langenud (enne sõda oli see 200.000 tiinu). Maa saamisega peefide külmiseks on palju raskusi, kuna endised vabrikute põllud nüüd suuremalt jaolt vilja alla külitud ja talupojad maad tagasi anda ei taha.

Tõõviljakus suhkrutõõstuses on väga madal, mis pärast produktiooni hind 4–5 korda kallim tuleb kui enne sõda. Nii kõrged hinnad ei vasta aga rahva osujõule ning tekkib küsimus, kas siseturg suudab käesoleva hooaja produktiooni (12 milj. puuda) ära mahutada, kuna läinud aasta suhkru tarvitus Venemaal kõigest 4 milj. puuda oli. Kahilemata saab käesoleva aasta toodangu realiseerimine suuri raskusi tekitama. Eksporti võimalustest võiks veel vähem juttu olla, kuna väljamaa suhkru hinnad 2–3 korda Vene suhkru odavamad on. Jääb veel üks võimalus hommikumaa turgudele (Persia, Mongolia) eksporteerida, kuhu väljamaa suhkru teede puudusel ligi ei pääse, kuid siingi puudub selgus, kui suur on hommikumaa turu nõudmine, ning missugused Vene transpordi võimalused sinna eksporteerimiseks.

Vene metsa eksport 1922 a.

1922 a. on Venemaalt „Ekon. Shisni“ teafel 200.000 standarti metsa 35 milj. kuld rbl. väärtuses ekspordeeritud. 1913 a. väljaveost teeb see välja 7⁰/₀.

Läinud aasta väljaveost ekspordeeris metsatööstuse trust „Severoles“ 105 000 stand., seega 60⁰/₀ kõigest väljaveost, „Petroles“ 40.000 stand. Trust „Severolesi“ esimehe Dashinski väljaarvamise järel maksis 1913 a. ekspordeeritud metsamaterjal 163 mil. kuld rbl. 11⁰/₀ kõigest selleaegsest Vene ekspordist. 1922. a. ekspordist on sisse tulnud 30 milj. kuld rbl. s. o. 1/5 1913. a. metsa ekspordi väärtusest. 1922 a. metsa väljavedu läks peaaesjalikult Inglismaale, ekspordeeriti suuremalt jaolt enamalt raiutud metsa.

Järgneval suvel kavatsesivat Peterburi raioonist välja vedada 45.000 stand. laudu ja 7.000 kantsülda balansisi.

Väljaveo kava käesoleva aasta peale.

Vene Kõrgema Rahva Majanduse Nõukogu ekspordi plaanis 1923 a. on ettenähtud: raua ja mangani muld, asbest, sool, nafta saadused, gummil galoshid (1 milj. paari), santonin, sooda, bensol, väävlhape, ammonium, metsamaterjalid palkides ja saetud kuni 40 milj. kuld rbl. eest, suhkur 1 milj. puuda, tikkusi ligi 100000 kasti, kallid kiva ligi 1,5 milj. kuld rbl. eest. Kõik kokku ekspordi väärtus 96,6 milj. kuld rbl.

Leedu.

Leedu panga bilans 13. jaanuaril.

Aktiivna.

Kullafond	Lt. 15.652.040.71.
Hõbeda fond	16.130.51.
Kindel välisvaluuta	22.237.949.42.
Muu	38.306.54.
Diskont ja laenu	13.063.971.29.
Muud aktiivid	4.057.674.08.

Passiivna.

Osakapitaal	Lt. 12.000.000.—.
Kassatõhed liikvel	37.585.053.81.
Deposiidid ja hoitusummad	3.872.532.57.
Muud passiivid	1.608.468.17.
Bilans	55.066.072.55.

Kullafondist on suurem osa (13.715.000 liitti) väljamaale — Schweitsi ja Rootsi — hoiule saadetud.

Kuna kulla ja kindla välisvaluuta tagavara viimasel ajal ekspordi vähenemise ja teistel põhjustel aeglaselt kasvab, on raskunud ka uute rahamärkide väljalaskmine, mida pank ei taha teha ilma katteta. Selle tõttu on tunda ikka teravamalt rahamärkide puudust, mis halvavalt mõjub krediidile peale. Ka pank ise on krediidile osalt ajutiseks täiesti kinni pannud. Tehakse kinnitustööd tshekkide laialisema tarvitamisele võtmise heaks.

Teravilja ekspordi tõstmine. Shavli põllumeeste seltsi ümber on koondunud terve rida teisi põllumeeste seltsi põhjapoolset Leedumaal. See liit mõtleb suuremal viisil vilja väljamaale saatma hakata. Selleks kavatsesetakse elevaatorisi omada Liibavi ehk Meemeli sadamates, erilisi viljaaitu ehitada Leedumaal, paremaid seemnesortisi sissevedada jne. Liit korraldab terve rea kursusi ja loenguid. Väljamaalt tahetakse kunstiväetisi sisse tooma hakkata, et põllumeeste soodsatel tingimistel edasi anda.

Uued tollimäärad. Rahaminister kinnitas järgmised tollimäärad Leedust väljaveetava metsa pealt: liiprid — 20 liitti meetri pealt, ümbertõtamata mänad ja kuused 25, paberipuu — 5, toepuu — 5, ümbertõ-

tamata kased ja lepad — 30, ümbertõtamata lehtmets, väljaarvatud kased ja lepad—20, tulepuud—5 liitti.

Rahvaarvu kasv. Statistika keskbüroo andmete järel on Leedus 1922. aasta esimesel poolel sündinud 26.043 ja surnud 18.560 inimest. Sellega on rahvaarv suurenenud poole aasta jooksul 7.503 inimese võrra.

1922. a. turbatoodangut Leedus hinnatakse 56.000 tonni peale. Sellest on riigi turbarabades lõigatud 16.750 ja eramaades 39.250 tonni. Tuleval suvel saavad turbarabades töötama 40 masina komplekti.

Vene tsement Leedusse. Vene tsemendi trust pakub Leedule Portlandi tsemendi hinnaga 3¹/₂ kuld-rubla vaaf (10 puuda brutto) franko vagun vabrikus. Lähem vabrik — 200 versta Moskvast ehk umbes 780 versta Läti piirist. Transport Läti piirini tuleks maksma 1000 puuda pealt umb. 25 dollari. Hinda lubatakse alandada.

Nahkade väljaveo keeld. Looma- ja lambanahkade väljavedu Leedust on Leedu raha- ja kaubandusministeeriumi poolt ära keelatud.

Poola.

(Eesti saatkonnalt Poolas).

Poola väljavedu 1922. aasta esimesel poolel.

(Statistika Peavalitsuse andmete järel)
0/0 0/0 üldväljaveo väärtusest,

Nafta ja naftasaadused	26,0	0/0
Puu ja puusaadused	18,1	„
Kiusaadused	12,4	„
Metallid ja metallisaadused	7,7	„
Piiritus	6,4	„
Kivisüsi (ilma Ü. Sileesiata)	3,7	„
Vili ja jahu	2,1	„
Juurevili	1,8	„
Suhkur	1,2	„
Teisi	20,6	„
	100,0	0/0

Kuhu väljaveetud.

	Tonnides.	Miljon markades.	Üldväljaveo 0/0
Saksamaale	794.288	49.093	49,1
Austriasse	301.051	15.022	15,0
Chechoslovaakiasse	91.739	9.527	9,5
Rumeeniasse	13.007	7.076	7,1
Ungariasse	45.815	4.917	4,9
Venemaale	4.847	3.607	3,6
Prantsusmaale	45.641	2.914	2,9
Ukrainasse	2.287	2.239	2,2
Danzigisse	36.713	1.324	1,3
Belgiasse	16.456	931	0,9
Inglismaale	40.615	922	0,9
Jugoslaaviasse	7.572	532	0,5
Hollandisse	9.371	501	0,5
Schveitsi	4.438	494	0,5
Latviasse	559	312	0,3
Rootsi	184	173	0,2
Ohisriikidesse	146	104	0,1
Italiasse	221	91	0,1
Brasiiliasse	20	89	0,1
Daani	285	63	0,1
Briti Indiasse	151	56	0,1
Teistesse riikidesse *)	356	121	0,1

*) Sellest Eesti 17 miljoni marga eest.

Poola sissevedu 1922 aasta esimese 7 kuu jooksul.

	Miljon markades.
Elusloomad	467
Vili ja jahu (selles ka riis)	5491
Toores ja kuivatud puuvill	6826
Kohvi	2031
Kakao ja shokolaad	1536
Tee	1553
Kalad	3578
Sõõgirasvad	4690
Piimasaadused	606
Juured ja võrsid	970
Teised toiduained	1695
Puuvill	42542
Vill	24442
Metallisaadused	40604
Kivisüsi	30785
Juute	2044
Niit	10121
Pesu	1137
Walmisriided	6588
Jalanõud	1007
Toores- ja valmistehtud nahad	7750
Toores- ja valmistehtud karvnahad	2258
Seemned	613
Kunstväetised	3113
Väävlihape	1140
Tanniin ja teised parkained	1499
Värvid	3012
Kunstrasvad	1693
Ärsid	689
Tõrv, tärpentiin	336
Tsement	1273
Lubi	381
Tulefikud	88

Väljaveo korraldus Poolas. „Rev. Bote“ teatab, et Poola valitsus on otsustanud nisu, rukki, kaera ja muude toiduainete, hobuste, sarv- ja teiste loomade ja rasva ning liha väljavedu ära keelata. Odra, linakse, munade ja suhkru väljavedu saab kontingenteeritud ja võimaldatakse samuti, kui hirse, tatra, erneste, ubade, ajavilja, kartulite, kartulihelbete ja sulgloomade väljavedu ainult sisse- ja väljaveo peavalitsuse sellekohase loaga, kusjuures väljaveetavad ained maksu alla käivad. Kabineti ühiselt elukalliduse vastu võitlemise komisjariiga määrab kindlaks väljaveo kontingendid, kui ka võetavate maksude suuruse.

Rootsi.

Rootsi väliskaubandus 1922. a. Kommeriskollegiumi esialgsed andmed 1922. a. väliskaubanduse kohta näitavad, et viimane, eriti väljavedu, on paranemas. Kvanitifeedi poolest on ta pea kõikide tööstussaaduste kohta eelmise aastaga võrreldes kahekordselt kasvanud. Saetud puumaterjaali veeti välja 4,17 milj. kbm. (1921.—2,01), ümbertöötamata puum. 1,02 milj. kbm. (1921.—0,54), paberimassi 1,17 milj. kbm. (1920.—0,54), pappi veeti välja 21,571 tonni (1921. a.—8,48 t.), ajalehepaberit 131,697 tonni (1921.—11,527 t.) ning muu paberi eksporditõusis 131,737 t. peale (1921.—63,098 t.); tsementi sai väljaveetud 82,899 tonni (1921.—18,382), tulefikke — 29,392 t. (1921.—19,924 t.). Üldse veeti välja 1922. aastal 14 milj. tonni igasugust kaupa, missugune arv on sama suur, kui normaali — ennesõjaaegne.

Sisse veeti: koloniaalkaupa — 35,200 tonni (suhkur ja kohvi mahaarvatud), kohvi — 35,221 t., suhkurt-

6,507 t., kivisüsa 2.64 milj. t., kooksi — 528,338 t., määrõõlisid — 19,411 t., petrooleumi — 55,113 t. ning bensini 56,781 t.

Holland.

Riikline ekspordi garantii. „Frankfurter Zeitung“ teatab, et Hollandi valitsus pärast pikki kaalumisi viimaks ekspordi edendamiseks riiklise garantii tingimised on avaldanud. Kui väljaveo lepe mõne panga poolt finanseeritakse, võtab riik teatud preemia eest 40% riisikost kogu faktura summast oma peale, s. t. — kui summa mingisugusel põhjusel täielikult ehk osalt ei peaks sisse tulema, tasub kuni 40% faktura summast riik. Sealjuures antakse eesõigus leppele, kus väljamaa importöörid omad kohustused vekslitega maksab. Kogu protseduur on õige mitme instantsilise ja tülikas, nii et äriühingud temast suurt ei looda.

Lõuna-Afrika.

Linakasvatuse Kapimaal. Linakiu puudus Lääne-Euroopa turgudel sunnib inglise linatöösturid katsetele, linakasvatust mõnel asumaal sisse seada. Kanaadas püüti sõja ajal linakiu kasvatamist edendada, kuid tööjõu kalliduse ja puuduse pärast ei tulnud sellest suuremat välja. Nüüd on üks inglise asjatundja Lääne Kapimaal linakasvatuseks kõlbliku maaala leidnud, kus ka juba Vene linaseemnega külvikatsed on tehtud. Farmeritele laiali jagatud seeme olla kasvanud suurepäraselt ja väga hea kiu andnud. On arvata, et linakasvatuse peatselt uueks põllutöö-h aruks Lõuna-Afrikas välja areneb (Ühisriikide kaubandusagendi aruandest Johannesburgis).

Kiri toimetusele.

Austud „Eesti Majanduse“ toimetus!

Algajatele äriteestele, kellel enamalt väljamaaga tegemist ei ole olnud, teevad suuri pahandusi kaubanduslised oskussõnad, nagu „fob“, „cif“ jne., mille eest juba mitmed kallist kooliraha on maksanud. Eesti keeles ei ole nende kohta kuskilt seletust leida. Arvan, et „Eesti Majanduse“ üks ülesannetest oleks neid oskussõnu Eesti äriühingutele seletada ja loodan, et Teie seda varsti teete.

Tartus, 20. veebr. 1923. Üks kooliraha maksjatest.

Vastuseks teatame „kooliraha maksjale“, et „Eesti Majanduse“ täna numbris õige parema asjatundja poolt artikliteseeria kaubandusliste terminite üle ilmuma hakkab.

Toimetus.

Teated ettevõtete tegevusest.

O-ü. „Viru“ lõpetas läinud aasta tegevuse puhta ülejäägiga Emk. 4.995,2 tuh. suuruses. Pärast tarvilikka mahakirjutusi kustutuskapitaaliks (Emk. 1.009,8 tuh.) ja riigimaksudeks (Emk. 549,2 tuh.) jääb osanikkude otsustada Emk. 3.436,1 tuh. Ühisuse äriseis ja edu viimase aasta jooksul on järgnevas tabelis kokku võetud (tuhandetes markades):

Aktiiva 31. XII. 1921. 31. XII. 1922.

Kassa ja jooksv. arv.	136,5	747,0
Debitoorid	2.181,0	4.893,0
Liikum. varandus	6.738,7	9.403,5
Masinad ja muu liik. var.	6.264,9	7.155,7
Väärtpaberid	1.222,4	1.205,1
Kaubad ja materjaalid	4.577,1	7.007,3

Passiiva

Põhikapitaal	5.000,0	10.000,0
Tagavarapakitaal	1.625,0	3.500,0
Kustutuskapitaal	781,9	1.647,0
Kreditoorid	7.857,0	7.305,1
Vekslid	3.150,0	2.900,0
Muud	66,7	64,4
Kasu	2.640,0	4.995,2

Bilans

Bilans	21.120,7	30.411,6
Brutto tulu	23.157,9	47.366,7
Kulud	20.517,9	42.371,5
Kasu	2.640,0	4.995,2
0/0 kapitaalist	39,8	37,0
Dividendi 0/0.	16,0	?

Nagu sellest näha, on ühise aktiivad viimase aasta jooksul kasvanud ainult ühise oma kapitalide arvel, kuna muud passiva summad on vähenenud. Saadud kasu on nähtavasti kõik investeeritud.

A.-s. „Ühiselu“ on lõpetanud oma minevase aastase tegevuse pärast tarvilikku mahakirjutusi inventaari arvelt (10% ehk Emk. 1.046,9 tuh.) ja liikumata varanduse arvelt 2% ehk Emk. 28,4 tuh.) ning kahjustuste võlglaste arvelt (Emk. 90,1 tuh.) kasuga Emk. 2.797,6 tuh., millest peakoosoleku otsuse põhjal 12% ehk Emk. 1.800,0 tuh. dividendiks määratud, Seltsi arvete seis aasta lõpuks oli eelmise aastaga võrreldes (tuhandetes markades):

Aktiiva	1921.	1922.
Kassa ja välisvaluuta	591,8	528,5
Väärtpaberid	29,6	105,2
Vekslid ja debitoorid	3.734,0	4.566,7
Inventaar	7.547,0	9.422,3
Materjaal ja pool. tööd	1.067,9	1.622,1
Liikumata varandus	1.422,3	1.393,9
Uue maja ehitamise kapit.	-	986,8

Passiiva

Aksia kapital	10.000,0	15.000,0
Tagav.	81,4	267,8
Trükitööst. kuitsekooli kapit.	22,0	-
Obligatsioonivõlg	120,6	120,4
Kreditoorid ja vekslid	344,7	96,0
Jaotam. eelmise aasta kasu	-	248,0
Muud	96,1	95,6
Kasu	3.727,8	2.797,6

Bilans

Bilans	14.592,6	18.625,4
Kasu 0/0	37,3	18,6
Dividendi 0/0.	15	12

Tööstuse bruto- sissetulek oli 1921. aast. Emk. 15,1 milj., 1922. a. - Emk. 15,6 milj. Kasu on vähenenud peaaegu kaks kolmandikku suurenenud palkade arvel, kuna materjaale kätesoleval aastal umbes poole miljoni eest vähem on tarvitatud kui eelmisel aastal. Revisjoni komisjon juhib omas aruandes peakoosolekule tähelepanu selle peale, et uute aktsiate müümisel seatud korrast ja väljakuulutatud tingimistest küllalt kinni ei ole peetud.

„Eesti Rahvapank“ asub 23. veebr. s. a. omas majas, S. Karja t. nr. 19.

Kaubandus-tööstusline a/s. **„D. Mirvits ja Pofad“** annab teada, et nimeit. a.-s. avamispeakoosoleku otsuse põhjal 18. veebr. 1923 a. on oma tegevuse alustanud.

Tegevuse lõpetamine. Liit **„Side“** kaubanduse ja tööstuse osatähtsuse juhatus, Tartus, Suurturg 10 teatab, et peakoosoleku otsuse põhjal 12 deits. m. a. osatähtsuse oma tegevuse lõpetab. Nõudmised osatähtsuse vastu tulevad kirjalikult sisse anda hiljemalt 1. apr. s. a. ühes tõendavate dokumentidega.

Uued aktsiaseltsid ja osatähtsused.

Osatähtsused Lebecki, Pabstel ja Ko. Tegevusala: kaubandus ja tööstus; asutajad: Anthony A. Lebecki, Peeter Pabstel, August Rosenberg. Põhikapitaal: Emk. 1.000.000.- jaotatud 100 osatähtsuseks à Emk. 10.000.-. Asukoht: Tallinn (R. T. nr. 26, 20. veebr. 1923).

Kulla- ja kellasepa osatähtsused „Kuldala“. Tegevusala: kuld- ja hõbeasjade ja kellade valmistamine ja nendega kauplemine; asutajad: Jüri Sander, Jaan Pöder ja Adolf Arak. Põhikapitaal: Emk. 1.000.000.-, jaotatud 40 osatähtsuseks à Emk. 25.000.-. Asukoht Tallinn (R. T. nr. 26, 20. veebr. 1923).

Eesti laevasõidu ja speditsoonid osatähtsused. Tegevusala: laevade ühenduse sisseadmine; asutajad: Diedrich Nagel, Nikolai Voehrmann-Hill, Hermann Kolis. Põhikapitaal: M. 2.000.000.- jaotatud 200 osatähtsuseks à M. 10.000.-. Asukoht: Tallinn (R. T. nr. 27, 23. veebr. 1923).

Albert Org'i kirjastus osatähtsused. Tegevusala: kirjanduse väljaandmine; asutajad: Albert Org, August Rei, Hans Kõrgesaar. Põhikapitaal: M. 1.000.000.- jaotatud 100 osatähtsuseks à M. 10.000.-. Asukoht: Tallinn (R. T. nr. 27, 23. veebr. 1923).

Aktsiaseltside ja osatähtsuste põhikirja muutused.

A.-s. „Narva Import“ põhikapitaal suurendatakse uute aktsiate väljaandmise läbi esialgse Emk. 750.000.- pealt M. 150.000.- peale (R. T. nr. 27, 23. veebr. 1923).

Toimetus palub ettevõtteid selle osa jaoks materjalisid saata, nagu peakoosolekute protokollid, aasta-bilansid, aruandeid, teateid äri laiendamiseks, valitud direktoriteks jne. Teated trükitakse maksuta.

Turu ülevaated.

Rahaturg.

Läinud nädalal kestis edasi suur nõudmine sularahaga järele. Metsatööstuses töötakse elavalt, liha, vilja, piimasaadusi jne. ostetakse kokku - sularahaga valgub linnast ikka rohkem maale, kust ta alles kevadiste laetade ja sisseostu hooajal tagasi hakkab tulema, osalt linnakaupmeeste käte, osalt pankadesse. Et ajutist tarvidust rahuldada, on Eesti Pank oma emissiooni 200 milj. võrra suurendanud, nii et kokku pangatähti liikumas on 1.700 milj. marka.

Börsel fundub Eesti marga kurs endiselt tugevana. Kuna Eesti Pank seal ostjana esinenud, pole siiski välisvaluuta hinnad langenud, vaid dollari müüakse endiselt 338,50 ümber. Teiste välisvaluuta liikide kurs on kõikunud sammuti, kui välisbörsedel. Saksa marga vastu puudub selle ajutise tõusu peale vaatamata usk, ja õigusega! Inglise nael on dollari vastu kõvenenud, nii et ta pariteedist ainult vähe veel allpool on, ainult umbes 30%.

Väärtpaberite vastu on börsel endiselt vähe huvi. On tehtud Harju panga aktsiaid 375-ga, Põhja panga aktsiate järele on 525-ga nõudmist, kuna Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Panga aktsiatele 400-ga, ja E. Maade Krediid Kassa pankikirjadele 200-ga ostjaid ei leidunud. Võidulaen endiselt 97-110.

Võiturg.

Jaanuarikuu jooksul s. a. on Eestist võid väljasaadetud kokku . . . . . 1851 tünni.
 Sellest Inglismaale . . . . . 601 "
 " Daani- ja Norramaale . . . . . 1267 "
 " Rootsiimaale . . . . . 516 "
 Veebruarikuu jooksul on väljasaadetud 1188 "
 Sellest Inglismaale . . . . . 395 "
 " Daani ja Norramaale . . . . . 303 "
 " Rootsiimaale . . . . . 391 "
 Nõudmine välisurgudel on kogu aeg püsiv olnud ja hinnad ilma suuremate kõikumisteta kõvatendentsiga. Jaanuarikuul noteeriti Londonis:
 Eesti või 186-190 sh. per. cwt. (123 vene naela).
 Veebr. kuul 190-200 " " " " " "

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 17.-24. veebruarini Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas	584	624	639
Tartus	202	312	194
Teistes linnades (peale Narva, Kuresaare ja Haapsalu)	238	326	252
Kokku	1024	1262	1085

Tallinnas olid hinnad läbistikku:

Nuumloomad	{ eluskaal	440	marka puud.
	{ tapetud	850-950	" "
Nuumvasikad	{ eluskaal	22- 25	" nael.
	{ tapetud	25- 28	" "
Nuumsead	{ eluskaal	30	" "
	{ tapetud	34- 37	" "

Linaturg.

Mineval nädalal ei ole linaturul suuremaid muudatusi olnud. Eesti ja Vene linade kohta on ikka veel nõudmine väikene, aga siiski on hakatud järele küsima, ilma et ostjad suurt ostuhimu oleks näitanud. Kodumaa müüjad vahelkauplejad ootavad hinna tõusu, mida väikse taganõude tekkimine arvatavaste oodata laseb, ja sellepärast on läbikäik ikka veel isäralise elavusega. Igatahes on kodumaal hinnad paranenud. Viljandi R eest on makstud 17.000, piirilind - R 17.500.

Väljamaal on Dundee endiselt vaikne. Läti linu on ostetud, kuid õige odavalt. Odavate hindade peale vaatamata on vabrikud tagasihoidlikud, sest linaselõnga järele ei olnud peaaegu sugugi nõudmist.

Belfast on Tallinnast linu saanud. Seal on turu seisukord natukene parem. Prantsusmaal ja Belgias on kohaliste linade järele nõudmine elav. Eesti ja Vene linade äri vaiksem.

Puuturg.

Londoni konsulaadi teatel on nõudmine suurenenud kuuse 2¹/₂"-7" laudade peale, mida vagunite põrandateks tarvitakse. Kuna Britis ja Prantsusmaal vagunite ehitamine elavamaks on muutunud, eeldavad kaupmehed müüki selle sordi peale ja Rootsi ja Soome väljavedajad on oma spetsifikatsioonides seda mõõtu suurel hulgal ülestähendanud, hindadega £ 18.- kuni £ 20.-, kuna Eesti ja Läti hind umbes £ 17.10.- olla. Nõudmist manna peale ei ole.

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd.	600-640	Juust, kohalik, Schveitsi. . . . . pd.	2400-2800
" söre . . . . . "	660-680	" Holl. . . . . "	1400-1600
" rukki . . . . . "	295-300	Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"
" püül . . . . . "	475-500	" II. s. . . . . "	"
Nisu, Eesti . . . . . "	340-350	Kakao, Inglis . . . . . "	1200-1400
Rukis . . . . . "	270-275	" Ameerika . . . . . "	1000-1200
" Vene, frco Tallinn, Holl.k. 118	265-270	" Hollandi . . . . . "	1450-1600
Kaerad, toidu . . . . . "	170-180	Kohvi, Rio, Santos . . . . . "	2800-3200
Odrad, õlle . . . . . "	180-120	" Guatemala . . . . . "	3400-3600
Erned, rohelisted, Eesti . . . . . "	360	" Mexiko . . . . . "	3800-4200
" Hollandi . . . . . "	750	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4400-4600
Riis, Burma II. . . . . "	535-550	" " Orange Pekoe, Java	5500-6000
Kartulid, eksport . . . . . "	"	" " Tseilon	6000-6400
" piirituse . . . . . "	"	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	890-900
Kartuli helbed . . . . . "	250	" Ameerika . . . . . "	"
Kartuli tärklis „Superieur“ . . . . . "	500	" Czechoslovaakia . . . . . "	920-930
Piim, pudelites . . . . . ltr.	"	Siirup, kartuli, B ^o 42 . . . . . "	680-700
Või, melerei, eksport. . . . . pd.	4720	" " Glucose . . . . . "	6060-620
Margarin . . . . . "	1800-1900	Sool, lahtine . . . . . "	36-40
		" " . . . . . "	"

Heeringad, Yarmouth, Mattie	tünn	—	Pesusooda	pd.	240—260
" Shotti Mat Full	"	—	Seebikivi 72%o, Inglis	"	590—600
" Mattie	"	—	Parafiin 102—110 ^o	"	720—760
" Norra	"	—	" 120 ^o —134 ^o	"	850
Liha, sea, I. sort	pd.	1400—1520	Parkimise ekstrakt	"	450
" II.	"	—	Väävel, õie 98—100%o.	kg.	360—450
" looma, I. sort	"	800—900	Värvid, nigrosin vees sulav,	pd.	1500
" "	"	—	" tsinkvalge Prants. roh. PZ.	"	1350
Pekk, eksport. I s.	"	1920—2060	" tinavalge Inglise	"	450—550
Heinad, aasa	vaguniviisi	90—95	" ooker Prants.	"	—
" ristik	"	115—125	Väetisained, salpeeter, Norra	"	—
Õlikoogid, linaseemne	"	220—230	" Superfosf. (k. 6 pd.) 18—20%o	"	660
Puuvilla rite, Bjas, D. I.	ars.	37,5—41,75	" " 13—14%o	"	540
" Mitkal, ekstra	"	29—30,75	" Thomasjahu "	0%o	—
Lina, Liivi R.	10 pd.	16000—16500	" Kaalisool, 30%o, kott 6 pd. frkojaam	"	405
" Vöru-Petseri	"	20000—20500	" Kainiit 12%o lahtine,	pd.	12,5
" "	"	—	Paber, rotatsiooni	"	400
" "	"	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	"	850
Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ %o basis	"	350	pütt 10 pd. 10 naela	"	780
" küivi 98—99%o	pd.	490—500	Tsement, Portland, Aseri	"	110
Takud, Cödilla I.	"	—	Kriit, toores	"	130
" II.	"	—	" pestud	"	—
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	"	59—60	Asfalt	"	—
" Newcastle	"	57—58	Törv, kivi	"	—
" "	"	—	" puu	"	38—43
" sepa	"	62—64	Lubi	"	—
Koks, valu	"	91	Gips, täkkides free Isborsk	"	15
" gaasi	"	75	" jahvatatud "	"	25
Põlevkivi, I. sort	"	10	" krovvimise, loko	"	70
Põlevkivi, II. sort	"	7,5	Teliskivid, I. sort, tuhat	"	—
" III.	"	5	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	"	—
Raud, sordi	"	275—300	Eesti Strd I, II ja III s. free Tal.	"	17000—18000
" latt	"	275—300	Puumaterjalid	"	—
" vits	"	275—300	" IV s.	"	11500—12500
" raud plekk	"	440—450	" propsid; 7x7	"	6500—6800
" " tsingitud	"	640—680	" liiprid	"	5100 5600
" "	"	—	Põletispuud, sega 20%o kaski, k. sld.	"	—
" "	"	—	Nahk, talla, Eesti	pd. I s.	5400—5600
Teras, Inglis	"	—	" " II s.	"	—
" Saksa	"	—	Lina Prahid:		
" nikkel	"	—	Tallinn — Stettin	tonn	1500
" vedru	"	—	" — Ghent	P. fr.	95
" valu	"	—	" — Dundee	"	—
" tööriistade	"	—	" — Belfast	"	—
" talla	"	380—400	" "	"	—
" "	"	—	" "	"	—
Malm	"	200—220	Takud + %o		
Inglistina	"	5400—5600	Puumaterjalid D/B/B/	standard	
Seatina	"	850	Tallinn — London	"	—
Vask, plekk punane	"	3200	" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	—
" " valge	"	2800	" — Antwerpen	B. fr.	120
" "	"	—	" — Southampton	"	45 sh.
Tsink, plekk	"	1500	" — Manchester	"	57 sh. 6 d.
" "	"	—	" "	"	—
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	"	485—500	Segakaup	tonn	
" Ameerika	"	550—570	Tallinn — Stettin	"	Emk. 1200
" solaar	"	—	" — London	"	—
" auto	"	1000—1100	" — Stockholm, või	"	Rkr. 25—35
" "	"	—	" "	"	—
Tsilindriõli, Vene	"	—	Kartulid		
" Ameerika	"	525—650	Tallinn	"	—
Põlevkivi õli	"	200	" "	"	—
" pigi	"	180	" "	"	—
Nafta, Vene	"	—	" "	"	—
" Ameerika	"	210	" "	"	—
Petrooleum, Vene	"	240—250	" "	"	—
" Ameerika	"	240—260	" "	"	—
Bensiin	"	775—850	" "	"	—
Pilritus, eksport. (excl. vaat) fob	ltr.	\$ 0.12	" "	"	—

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas.

Vastutav toimetaja N. Kõsiner.

Graafilise ühingu „KIRI“ trükk, Tallinnas, Lai tänn. 38.

Iga mees suitsetab paberosse

„MERCY“

10 tükki – 15 mrk.

„HAVANNA“ osaühisus

Kopli tänav 20-a.

:—:

Kõnetraat 15-15.

Tartumaa Kinnituse Selts.

Peaagentuur Tallinnas,

Harju tänav nr. 36, Eesti koloniaal
ühispanga ruumes,
kõnetr. 10-89 ja 24-45.

**Tulekinnitus,
elukinnitus ja
kapitaalikinnitus**

Kontor avatud kella 9–2.

Peaagentuur.

A. Brandmann'i

kõige vanem kompveki-
zzz tööstus Eestis zzz

Soovitab omast ladust tuntud väär-
tuses mitmet sorti:

**Shokolaadi,
shokolaadi
kompvekka,
karameli ja
biskviiti**

TALLINN, Väike Tartu maantee nr. 4.

Kõnetraat 15-94.

Kaubandus ja tööstus

O-Ü. B. PALM & Co

Vene tän. 16

Tallinn

Kõnetr. 7-25

Erialad:

Eesti piirituse eksport

Linade im.-eksport

Telegrammide aadress: „ORCO“

Balti Merekaubanduse

O-Ü. BALMEKA

Merepuiestee 15, III korral
Kõnetraat 14-62

Eesti piirituse eksport
Turbapiirituse ettevõtted
Import-eksport kaubandus

Telegr. aadr. BALMEKA

Kaubanduse ja tööstuse

O-Ü. UNITAS

Merepuiestee 15, III korral
Kõnetraat 14-85

Import
Eksport
Transport
Põletisturba tööstus

Telegr. aadr. UNITAS